

LÉTA
TOUHY,
VÍRY I ZKLAMÁNÍ

VÁCLAV RYNEŠ

LÉTA

TOUHY,

VÍRY I ZKLAMÁNÍ

VÁCLAV RYNEŠ

LÉTA

TOUHY,

VÍRY I ZKLAMÁNÍ

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Václav Ryneš, 2020
Cover © Žaneta Kortusová, 2020
Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2020

ISBN 978-80-7557-247-9 (print)

ISBN 978-80-7557-855-6 (ePub)

ISBN 978-80-7557-856-3 (mobi)

ISBN 978-80-7557-857-0 (pdf)

OBSAH

Úvod	7
I. Svítání zítřku	16
1. O lepší život mladé generace	16
2. Bouře a blesky	39
3. Soumrak nadějí	83
II. O životě v socialistické společnosti v letech 1970–1989	103
III. Z reálného života za socialismu	118
IV. Od normalizace k lepšímu životu	131
V. Od normalizace k spotřebnímu socialismu v letech 1980–1989 ..	148
VI. Postkomunismus	211
VII. Politologická úvaha o letech 1989–1990	243
Seznam použitých zkratk	285
Přílohy	287
1. Z duchovních dějin katolicismu ve 20. století	288
2. Církev a stát	290
3. Poznámky k létům totality	306
4. Bezpečnostní složky a církev	313
5. Jedno katolické seskupení a jedna osobnost	319
6. Z politologických studií	333
7. Výňatky z článků uveřejněných v tisku v letech 1968–1989	336
8. Recenze knihy A. Lorence	339
Závěr	343
Rejstřík	344

ÚVOD

Jmenuji se Václav Ryněš a narodil jsem se 15. ledna 1939. Své mládí jsem prožil v Protektorátu Čechy a Morava a za třetí republiky v letech 1945–1948. Další léta životní poutě jsou spojena se socialistickou státností až do roku 1989. Pocházím z rodiny katolického intelektuála JUDr. Václava Ryněše. Mému dědečkovi a strýcovi bylo zabaveno velkořeznictví a uzenářství v Klatovech a můj strýc neunesl tíhu doby a zastřelil se. Naše rodina měla být vystěhována z Prahy a můj otec z funkce vrchního komisaře na ministerstvu vnitra v akci A77 se stal pomocným dělníkem v ČKD Praha.

Pro buržoazní původ jsem nemohl studovat, a tak jsem se stal dělníkem – lučebníkem. Můj otec prožil ve fabrice přes deset let svého života. Již od mládí jsem vyrůstal v intelektuálním katolickém prostředí těch, kteří zůstali na svobodě, a těch, kteří se postupně vraceli z komunistických věznic a lágrů. V prostředí katolického duchovenstva, katolických novinářů, historiků, básníků a literátů se formoval můj křesťanský a demokratický pohled, a to v rámci životního osudu v socialistické společnosti.

Později, po roce 1960, jsem se pohyboval v postupně se vytvářejícím křesťanském a demokratickém seskupení, které se snažilo analyzovat příčiny komunistického uchopení moci v roce 1948 a kladlo si otázky o dalších možných perspektivách. Za souhlasu svých přátel a za nesouhlasu svého otce jsem využil možnosti zapojit se do veřejného dění a hledat cestu pro reformu socialismu. Jako dělník jsem se stal poslancem ONV v Praze 4 – z pozice bezpartajního občana a shodou okolností jsem se připojil k reformním směrům mladé generace, které se začaly uplatňovat v rámci Československého svazu mládeže v letech 1964–1970. Jako nečlen jsem se stal Předsedou sdružení mladých poslanců při ústředním výboru a později jsem stanul u vzniku

Sdružení organizací dětí a mládeže, která se snažila oprostít od vlivu KSČ. Účastnil jsem se reformních snah o změnu Národní fronty a o založení Sdružení měst a obcí. Prostřednictvím křesťanského a demokratického seskupení jsem se stal členem ČSL a pracovníkem sekretariátu ÚV ČSL a prosazoval reformní změny a demokratickou proměnu v rámci socialistické státnosti – v podstatě návrat k systému třetí republiky jako možné optimální alternativě.

V publikaci *Labyrinth totality a úsvit naděje*, která byla vydána v roce 2016, jsem se soustředil na své působení v rámci ČSL v letech 1967–1970 a na další životní osudy. Publikace *Léta touhy, víry i zklamání* je věnována rozkladnému procesu v ČSM a vzniku SODM jako soumraku nadějí socialismu s lidskou tvářící, pluralitního a demokratického socialismu jako optimální alternativy. Při současném hodnocení let 1968–1970 se často zapomíná na to, že v rámci mládežnického hnutí došlo k destrukci vedoucí úlohy KSČ ve společnosti a k svobodnému rozčlenění mladé generace do svých zájmových organizací.

V další části knihy charakterizují období normalizace 1970–1989, kdy zbylo jen pero a šuplík a nucená omezenost politické činnosti. Třetí část je věnována bludišti politických změn po roce 1989–1990 a začínajícímu období postkomunismu, novému vstupu po politické rehabilitaci v rámci ČSL a vstupu z veřejné činnosti do politického a pracovního ústraní.

Přílohy pak obsahují vybraný přehled publikační činnosti z let 1967–2005. Autor s odstupem let, předkládá české veřejnosti jeden z možných úhlů pohledu na období, kdy stalinský komunismus doznával změn v reformním období socialismu s lidskou tvářící, který byl utlumen vstupem a setrváním sovětských vojsk, až k jeho proměně v spotřební socialismus a destrukci komunismu a vzniku období postkomunismu, hledání cest zpět do demokratické státnosti.

Poznámky k mocenské struktuře KSČ v letech 1948–1989

Omezení lidové demokracie se po Vítězném únoru 1948 změnilo ve vládu státostrany, kdy se KSČ chopila veškeré moci ve státě. Celá společnost byla prostoupena výstavbou komunistických organizací a stranickými nomenklaturními pořádky. Obdobným způsobem se vytvářela pod vedením komunistů výstavba ROH, ČSM a SČSP, kdy údernou silou se staly Lidové milice přímo

řízené a podřízené straně. Na územním principu vytvářela Komunistická strana síť místních a závodních organizací v místě bydliště a na všech pracovištích společenského, správního a podnikového charakteru, kterou doplňovala síť občanských výborů podřízených Národním výborům místním, městským, obvodním, okresním a krajským. V rámci orgánů Národní fronty a společenských organizací působily stranické skupiny KSČ ve volených orgánech, a to mimo nekomunistické stranictví. Na všech společenských a pracovních úrovních platily nomenklaturní pořádky, které určovaly, které funkce obsadí členové KSČ.

Volby do zákonodárných a zastupitelských orgánů státu byly fasádou socialistické státnosti. V období let 1948 až 1989 byla koncepce voleb a vytváření volebního, státoprávního zákonodárství vyhrazena kompetenci aparátu ústředních orgánů KSČ. Technika a prováděcí část byly svěřeny voleným orgánům KSČ a pak orgánům Národní fronty.

Úloha NS, FS, ČNR, SNR a jejich ústavně právních výborů byla jen podružná, rovněž tak i Národních výborů všech stupňů, a to i v období socialistických reforem. V období komunistické totality se měnil procentní poměr politických stran a počet bezpartijních v zákonodárných a zastupitelských sborech. Nekomunistické stranictví vzhledem k nomenklaturním pořádkům nebylo zastoupeno v represivních složkách státu a v klíčových politických, společenských a hospodářských funkcích. Ve státní správě a samosprávě se v jiném prostředí jen mimořádně vyhrazovaly posty nestraníkům a jinostraníkům na základě politických rozhodnutí příslušných orgánů KSČ.

Komunistické nomenklatury určovaly, které orgány KSČ navrhuje a schvalují zařazení do politických a hospodářských funkcí v socialistickém státě, rovněž které funkce jsou vyhrazeny jen pro členy KSČ. Tyto nomenklaturní pořádky určovaly i vztahy mezi jednotlivými orgány KSČ a určovaly, kdo navrhuje a kdo schvaluje a vyhodnocuje činnost a výkon v politických a hospodářských funkcích, a to na všech politických a pracovních úrovních socialistické státnosti.

Období komunistické totality mělo celou řadu pravidel pro občany a pro ty, kteří se politicky a společensky angažovali. O jejich pracovním a politickém zařazení v socialistické společnosti rozhodovaly orgány KSČ, a to v celé společnosti. Všeobecně platilo, že kdo se chtěl nějak pracovně a společensky

uplatnit, musel se stát nositelem tak zvané „červené knížky“ – stranické legitimace KSČ. Určité malé výhody měli nositelé stranických knížek nekomunistických stran, kteří uznávali vedoucí úlohu komunistů ve společnosti.

Občané bez politické příslušnosti, bezpartijní, měli omezený přístup k pracovním funkcím nomenklaturního charakteru v rámci kádrových pořádků na pracovištích. Výjimku z nomenklaturních pořádků tvořili jen vynikající odborníci a osobnosti, které se dostaly do hledáčku u bezpečnostních orgánů státu. Řada občanů bez politické příslušnosti byla využívána, a to při povolování cest do zahraničí, kde se vyžadovalo i plnění zvláštních požadavků pro bezpečnostní orgány. Řada občanů bez politické příslušnosti tak byla získána pro širší a stabilnější spolupráci s bezpečnostními složkami státu.

Pro vstupy občanů do nekomunistických stran platila zvláštní pravidla a zvláštní schvalovací procesy v oblasti příslušných orgánů KSČ, NF a nekomunistických stran, včetně omezujících pravidel pro členskou základnu a stanovení počtu jinostraníků ve volených státních orgánech a na vládní úrovni, v orgánech NF. Volení funkcionáři stranických aparátů byli prověřováni pracovníky KSČ a Národní fronty, včetně schvalovacích práv a doporučujících závazných opatření jinostranickým orgánům. V době trvání komunistického režimu doznávala zvláštní pravidla změn na základě centralizačních a decentralizačních normalizačních opatření v rámci KSČ a orgánů Národní fronty. Výjimečná pravidla platila po roce 1948, kdy byly zřizovány akční výbory, a pak v období socialistické reformy a v normalizačním a konsolidačním období.

Opory totalitního režimu

Za vedoucí úlohy se oporou komunistického systému staly represivní složky státu – lidové milice a v občanské sféře Národní fronta, sdružující politické strany a společenské zájmové organizace na základě vedoucí úlohy KSČ. V rámci tohoto systému hrály důležitou úlohu občanské výbory. V čele občanských výborů byl obvykle komunistický představitel, který dostával úkoly a byl pověřen (zvolen) jeho řízením. Občanské výbory se většinou skládaly z 1/3 z komunistů a z 2/3 nekomunistů (bezpartijních a jinostraníků). V případě potřeby se scházely komunistické skupiny s rozhodujícím právem. Bezpartijní a jinostraníci si členstvím v občanských výborech vylepšovali své pracovní a politické pozice. ZO a ZV KSČ obvykle pověřovaly své méně aktivní členy

a ukládaly jim stranickou povinnost zapojit se do činnosti v místě bydliště. Na úrovni místních organizací se obvykle zapojovali komunističtí důchodci, kteří byli doplňováni aktivními komunisty z místa působnosti stranických organizací. Komunisté v občanských výborech podle potřeby vytvářeli stranické skupiny s rozhodující pravomocí. Důležitou úlohu sehrávaly občanské výbory ve větších městech a na sídlištích. Členství v občanských výborech znamenalo pro občany bez politické příslušnosti lepší uplatnění na pracovištích i v zájmových organizacích.

Pro některé občany to byla možnost se zviditelnit, ale i jinak se angažovat a získávat různá doporučení pro rodinné příslušníky. Občané, kteří se potřebovali ještě více zviditelnit, vstupovali do Svazu československého a sovětského přátelství (SČSP). Pro komunisty, kteří chtěli dělat pracovní nebo politickou kariéru, bylo členství potřebností a rovněž tak pro funkcionáře a členy nekomunistických stran. Pro život ve vesnickém a venkovním prostředí bylo důležité členství v JZD, kde rozhodující úlohu měla komunistická skupina v jejich orgánech.

Lidové milice byly ozbrojenou složkou KSČ a tvořily se a působily na většině pracovištích, a to na všech stupních státní hospodářské výstavby a jejich činnost byla těsně spjata s činností ZO a ZV KSČ. Obvykle jejich organizační páteř tvořili pracovníci zvláštních úkolů a kádrových útvarů a vedoucí pracovníci. Lidové milice se skládaly výhradně z příslušníků KSČ.

Páteří totalitního systému byly: MO, ZO, ZV a stranické skupiny KSČ – v místě bydliště občanské výbory, SČSP, na pracovištích orgány ROH a Lidové milice.

Navrhovací a schvalovací řízení pro veřejné a politické funkce

Funkcionáři nekomunistických stran a funkcionáři Národní fronty podléhali zvláštnímu navrhovacímu schvalovacímu systému, ve kterém důležitou úlohu hrály orgány KSČ a StB. Výjimku tvořilo jen krátké období „pražského jara“, kdy se částečně uvolnily nomenklaturní pořádky a bariéry totalitního režimu. Nomenklaturní pořádky byly postupně plně obnoveny po příchodu sovětských vojsk.

Pro uplatnění v oblasti zastupitelských orgánů obecně platilo, že kdo se chce uplatnit, musí se dostat do hledáčku orgánů KSČ, které měly za úkol na základě početního a sociálního rozpisu včetně počtu komunistů, jinostraníků a bezpartijních naplnit dané kvóty. Rozpisy určovaly: počty jinostraníků, dělníků, žen, mladých, zástupců společenských a zájmových organizací a komunistů. Návrhy předkládaly: OV, ZV, a MO KSČ prostřednictvím příslušných orgánů NF, nekomunistických stran a společenských a zájmových organizací a schvalovaly příslušné orgány KSČ a na základě jejich vyjádření pak příslušné orgány Národní fronty. Obvykle návrh na zastoupení mládeže příslušel ČSM (SSM), ženy se navrhovaly prostřednictvím Svazu žen podle přidělených kvót pro jejich zastoupení, lidovci obvykle navrhovali zemědělce, socialisté inteligenci, a dodržení sociální skladby pak většinou ustavené pracovní komise. V rámci ČSM (SSM) byla pravidla, že vedoucí funkce v rámci organizace byly určeny příslušníkům nebo kandidátům členství v KSČ. Členství v základních organizacích nebylo vázáno na členství v KSČ, ale předpokládalo se do budoucna. Členové bez politické příslušnosti se mohli uplatnit v zájmových a pracovních aktivitách při orgánech mládežnické organizace. Nemohli však zastávat nomenklaturní místa stanovená orgány KSČ.

Možnosti pro uplatňování v celém systému byly následující: kandidát nebo člen KSČ, příslušník jiné nekomunistické strany, mladý (nejlépe) dělník, tedy perspektivní pro budoucí členství v KSČ, vysokoškolský student s doporučením vysokoškolského orgánu KSČ, odborník bez politické příslušnosti, o kterého jeví zájem místní nebo základní organizace KSČ. U funkcionářů NV a u funkcionářů zastupitelských orgánů všech stupňů byla nutná doporučení: vlastních orgánů strany, nebo společenských (masových) a zájmových organizací a jejich stranických skupin KSČ. U jiných politických stran bylo nutné doporučení stranických orgánů a jejich nomenklatury pro zákonodárné a zastupitelské funkce; dále doporučení příslušných orgánů KSČ v místě bydliště nebo zaměstnání; schválení příslušnými orgány NF a KSČ a prověření SNB nebo StB, že navržený se nedopustil trestné činnosti vůči státu nebo jiné nepřátelské činnosti vůči socialistickému zřízení.

Zvolený zastupitel nebo funkcionář podléhal: hodnocení činnosti orgánu vlastní strany nebo vysílající organizace, hodnocení stranické skupiny v orgánu, do něhož byl zařazen; hodnocení příslušného orgánu. Veškerá kladná

hodnocení byla nutná pro další možnost uplatnění v oblasti Národní fronty, nekomunistických stran a ve funkcích společenských a zájmových organizací. V oblasti Národní fronty se uplatňoval systém delegování na principu určených kvót pro jednotlivé členské organizace a stanovené nomenklatury pro zastoupení v jednotlivých volených i nevolených orgánech i v pracovních komisích. V celé organizační struktuře měli rozhodující slovo komunističtí funkcionáři a skupiny komunistů ve volených orgánech. V rámci normalizačního procesu byly pak i určeny řídicí pozice pro příslušníky jiných politických stran ve volených funkcích a v aparátu Národní fronty.

V normalizačním období, kdy prověřkové komise ustavené v rámci celého politického, ekonomického a politického prostředí socialistického státu, posuzovaly a rozhodovaly o prohřešení se proti socialistickému zřízení a marxismu-leninismu, fungovaly tyto komise pod dozorem předem prověřených představitelů KSČ a Národní fronty. Neproověření prověřkovou komisí obvykle znamenalo i ztrátu zaměstnání a řadu životních potíží. V rámci nekomunistických stran platila zásada, že kdo neprojde prověrkami v místě bydliště, zaměstnání a v politických a jiných funkcích, nemůže vykonávat stranické funkce a musí na všechny funkce rezignovat, v případě stranických pracovníků se jednalo i o propuštění ze stranického zaměstnání. V případě volených stranických funkcionářů a výkonů funkcí v zákonodárných sborech a v zastupitelských orgánech se vyžadovala rezignace. V rámci prověrek uvnitř KSČ se jednalo i o vyřizování osobních účtů, ale i o osobní antipatie. Část reformních členů KSČ prošla prověrkami na základě různých závazků, uzavřených s bezpečnostními orgány státu. Funkcionářská činnost a věrnost socialistickému zřízení se odměňovala řadou různých státních a stranických vyznamenání při různých příležitostech slavnostních státních akcí a výročí.

V socialistickém státě pracovníci aparátu nekomunistických stran, společenských a zájmových organizací, podléhali schválení příslušných orgánů KSČ a NF, ale i prověření bezpečnostními orgány. Toto se týkalo všech tajemníků a všech pracovníků aparátu od okresu, kraje, až po ústřední úroveň a rovněž se to týkalo všech volených funkcionářů a zvláště předsedy a předsednictva. Tajemníci MF organizovali politické a zájmové akce a přenášeli úkoly orgánů KSČ do jinostranického prostředí a do společenských a zájmových organizací. Placení členové jejich aparátů pak měli za úkol a za povinnost hlásit všechny

mimořádné záležitosti a zjištění. Jednalo se zvláště o náboženskou aktivitu a aktivity všeho druhu protistátní a protestní činnosti.

V rámci krajů a okresů měla zvláštní postavení i seskupení funkcionářů KSČ, a to zvláště při mimořádných záležitostech a událostech ve složení: vedoucí tajemník KSČ, předseda NV, tajemník NF, náčelník SNB, náčelník StB a někdy byl i přítomný náčelní Lidových milic.

Některé základní vazby a vztahy v období totality:

- ZO a ZV KSČ, ZÚ, kádrové útvary, Lidové milice;
- ZO a ZV KSČ, SČSP, ROH, ČSM (SSM);
- Ředitel, předseda KSČ, předseda ROH, vedoucí ZÚ, vedoucí kádrového útvaru, velitel milic;
- MO KSČ ZV KSČ, občanský výbor, společenské a zájmové organizace, nekomunistické strany v příslušné územní působnosti;
- Působnost OV a KV KSČ: Lidové milice, Národní výbory, orgány Národní fronty, stranické organizace, represivní složky státu, podniky a instituce v územní působnosti příslušných stranických orgánů. Svolávaných akcí se obvykle účastnili příslušní územní představitelé ÚV a PÚV KSČ, příslušní poslanci zákonodárných sborů.

Národní fronta

Po druhé světové válce proběhly v některých evropských a asijských zemích národní a demokratické revoluce, z nichž některé byly lidově demokratické a socialistické. Politickým výrazem obnovy Československé republiky se stala existence Národní fronty – za vyloučení pravicových stran z lidově demokratické státnosti a její rozšíření o masové zájmové organizace. V rámci lidově demokratické státnosti se v roce 1948 ujímá moci marxisticko-leninské komunistické hnutí, které začalo plnit program diktatury proletariátu, a to na základě Obrozené národní fronty a nastoupení cesty k socialistické výstavbě. Princip Národní fronty se změnil na základě ustavení akčních výborů NF, které provedly „očistný proces“ v nekomunistickém stranictví, a nové obrozené stranictví se přihlásilo k budování socialismu za vedení KSČ. Vznikl nový druh nedemokratické státnosti na základě socialistického centralismu a přijetí komunistických nomenklaturních pořádků, jimiž byla uzákoněna

vedoucí úloha KSČ v československém státě. Toto proběhlo bez změny lidové demokratické ústavnosti, kdy komunisté prostoupili v rámci třídního boje celou československou společnost. Zásadní změnu pak přináší vznik Československé socialistické republiky v roce 1960 a přijetí nové ústavy. Tato ústava již zahrnuje vedoucí úlohu KSČ ve společnosti, kdy politickým výrazem se stává Obrozená Národní fronta z roku 1948 a deklarování socialistického stranictví za vedoucí úlohy KSČ v socialistické státnosti a ve společnosti. KSČ zahájila se svým souputnickým nekomunistickým stranictvím cestu socialistické výstavby.

V období reformního socialismu v roce 1968 vznikly pokusy o změnu Národní fronty a omezení nebo i ukončení vedoucí úlohy KSČ v socialistické státnosti a společnosti. Jednou z možných variant byla i proměna Národní fronty na možnou koalici politických stran a na sdružení dobrovolných společenských a zájmových organizací v rámci socialistické státnosti. KSČ se však po celé krátké reformní období nevzdala vedoucí úlohy v socialistickém státě a ani v Národní frontě, ale ani nomenklaturních pořádků. Vstup a setrvávání sovětských vojsk ukončil pokus o reformu socialismu v Československu na základě konsolidace a normalizace a plnou obnovu marxisticko-leninského pojetí Národní fronty v nově vzniklé socialistické federativní státnosti a nově vzniklé ústřední československé a federativní Národní frontě a republikových Národních frontách. Vzniklá nová federativní a republiková NF se stala prostředkem konsolidačního a normalizačního procesu k odstranění socialistických i nesocialistických reformistů. Marxisticko-leninská státnost a ideologie ještě na dvacet let utvrdila existenci totalitního režimu až do roku 1989. Demokratizační proces v roce 1989 nebyl již procesem reformním, ale destrukcí komunistické a socialistické státnosti, v jejímž průběhu zanikla marxisticko-leninská KSČ a i její Obrozená Národní fronta.

I. SVÍTÁNÍ ZÍTŘKU

1. O lepší život mladé generace

Dnes již sám nedovedu říci, co dalo podnět k tomu, že jsem kandidoval v roce 1964 ve volbách za poslance Obvodního národního výboru v Praze 4. Možná, že to všechno začalo tehdy, když jsem se jednou při návratu z práce připojil k několika brigádníkům akce Z, kteří v proluce mezi dvěma domy, v blízkosti mého bydliště, upravovali terén pro hřiště na odbíjenou.

Když bylo hřiště dokončeno, začalo přitahovat mládež z okolí jako magnet. Jako bývalý aktivní hráč a trenér jsem chodil mezi chlapce a děvčata, kteří se zde scházeli, občas jsem si s nimi zahrál odbíjenou a po večerech zazpíval u kytary. V zimních měsících se mi ve spolupráci s místní skupinou mládeže podařilo získat klubovnu. Snad se tyto záležitosti a i potřeba většího počtu mladých lidí ve funkcích poslanců národních výboru staly příčinou mé kandidatury. Za poslance jsem byl zvolen 14. června 1964 a na začátku jsem si připadal, jako kdyby mne hodili do vody a já se teprve musel učit plavat...

Poslancem ONV Prahy 4 jsem se stal po konzultaci v malém křesťanském a demokratickém seskupení (bývalých členů a funkcionářů předúnorové ČSL), vesměs intelektuálů. První mé koncepční práce byly zaměřeny na rozbor únorových událostí roku 1948 a postup represivních složek státu, na rozbor jak se ruští komunisté dostali k moci. Zároveň jsem vypracoval koncepci možného státního převratu v socialistickém státě totalitního charakteru. Koncepce vycházela z využití plánů civilní obrany pro mimořádné situace, k vydávání fingovaných rozkazů represivním orgánům státu. Celé seskupení se snažilo získat co nejvíce informací o struktuře KSČ a represivních orgánů. V diskusi bylo konstatováno, že bez vnějšího zásahu nelze provést jakoukoliv

změnu systému. Na základě rozborů se jen jevila možnost vnitřního rozkladu a generační výměny a vývojových změn.

Obvod, kde jsem kandidoval, vznikl jako nový a rovněž tak došlo k volbě nového občanského výboru. Členové občanského výboru se z počátku vůbec neznali, a o to byla jejich úloha těžší, protože nevěděli, jaká bude jejich úloha a konkrétní úkoly. Předsedkyně občanského výboru se snažila do problematiky rychle proniknout a celý občanský výbor seznámit s úkoly a povinnostmi.

První akce se týkala bytových záležitostí v obvodě, kde bylo více než osmdesát žadatelů o byt. Další akce se týkala zřízení agitačního střediska, které by sloužilo pro schůze, ale i jako klubovna pro místní skupinu mládeže. Jako jediné v Praze 4 byly proudovou metodou opraveny domy velké části volebního obvodu. Díky obětavosti členů občanského výboru bylo o všech místních akcích vždy osobně informováno všech čtyři sta rodin žijících v obvodě.

Rychle a dalo by se říci po hlavě jsem se ponořil do místní problematiky a do práce ve školské a kulturní komisi ONV Prahy 4. Jako člen komise jsem byl pověřen péčí o kulturně historické památky a s dalšími z komise jsem byl též pověřen vypracováním jednotného kulturního plánu ONV. Čím více jsem pronikal do tajů práce poslance, do činnosti národního výboru a jím zpravovaných zařízení – tím více jsem se zajímal o podíl mladých lidí na řízení a správě věcí veřejných.

V té době, zároveň s párem nadšenců z výboru OV ČSM, jsme připravovali vznik centrálního klubu pro Prahu 4, který měl zahájit činnost v roce 1967. Mělo tak vzniknout středisko pro využití volného času mládeže. Tento centrální klub měl sdružovat, kromě jiných zájemců, všechny místní mládežnické skupiny obvodu a dosavadní klubovny místních skupin měly sloužit zájmovým sekcím jako například: fotografům, filatelistům, trampům a podobně. V záměru zřizovatelů bylo, že v klubu se bude moci objednat káva, nealkoholické nápoje, zahrát si šachy, popovídat si s přáteli, poslechnout si gramofonové desky, podívat se na televizi, zatancovat si nebo jinak vhodně využít volný čas. Motivem snahy o vybudování a uvedení do provozu klubu, bylo podchytit mladé lidi a umožnit jim vyžití v klubové činnosti, ale zároveň podněcovat jejich zájem o veřejný život a o okolí, které mladého člověka obklopuje a jehož je sám součástí.

Svou společenskou angažovanost jsem začal dělit mezi komunální politiku a aktivní práci pro mladou generaci a její organizaci. Stále více jsem se přesvědčoval, že socialistický stát nevěnuje tolik péče mladé generaci, tedy nastupujícím mladým lidem v hospodářském, kulturním a politickém životě. Začal mne zajímat podíl mladých lidí ve veřejném životě, a to v poměru jejich početnosti a perspektivě. Začal jsem si klást otázky, jak využít počet a kvalitu, politickou a odbornou vyspělost mladých poslanců v národních výborech. Jak zvýšit počet zástupců mladé generace na řízení a správě společnosti.

Otázku perspektivy a dalšího vývoje na československém teritoriu jsem začal spojovat s nastupujícími již socialistickými generacemi i s jejich snahou o lepší život a společenský systém. Začal jsem si uvědomovat přínos socialistické výstavby, ale i její negace; léta deformací a násilných přeměn z let padesátých, které přešly do období byrokratického a technokratického socialismu; zastaralé řídicí metody, stranické mentorování, odborná neschopnost řídicího a správního aparátu – to vše začalo působit a formovat mé osobní a společenské postoje.

Jak v mládeži, tak i v poslanecké činnosti jsem začal vyhledávat ty, s nimiž jsem si měl co říci a kteří měli podobné, nebo přibližně stejné pocity, jaké jsem měl já. V článku v časopise *Národní výbory* jsem se vyjádřil takto:

„...Mám za to, že pro příští volby do národních výborů v roce 1968 je třeba vyhledat mladé lidi, kteří mají zájem o veřejné dění. Půjde hlavně o mladé generace mezi 23–30tým rokem, které jsou na různém stupni vzdělání a zapojení do pracovního procesu, které mají zájem o veřejný život. Vhodnou formou pro získání zkušeností mohou být kluby mladých poslanců, jež by zřizovaly národní výbory tam, kde jsou pro tuto formu přípravy vhodné podmínky...“

V Praze byl ustaven z iniciativy mládežnických a městských orgánů při Národním výboru Praha (NVP) klub mladých poslanců, jenž měl sdružit mladé poslance, ale i pracovníky městských národních výborů. Stal jsem se jedním ze čtyř, kteří byli pověřeni sestavit program a statut klubu. Činnost klubu byla zabezpečena z prostředků NVP a MV ČSM. Klub si zvolil čtyřčlennou radu v čele s poslancem ONV Prahy 2, ve které jsem byl i já. Vznik klubu pražských mladých poslanců znamenal i nové propojení mládežnického hnutí s činností a posláním pražských národních výborů. Klub se v programové části zaměřoval na vnitřní problematiku Prahy a jednotlivých obvodních národních výborů

a hájení zájmu mladé generace ve společenském životě města; na vytváření podmínek pro větší angažovanost mladých lidí ve veřejném životě a jejich zastoupení v zastupitelských orgánech. Na doporučení předsedy MV ČSM se vedení pražského klubu stalo členem i aktivu, který byl ustaven při oddělení státních orgánů ÚV ČSM. Aktiv, jenž byl spíše zaměřen na spolupráci se společenskými organizacemi, jako byl Svazarm, se naším příchodem zásadně zaměřil na širší spolupráci se státní správou, samosprávou a soudnictvím, ale hlavně na tematiku prosazování zájmů mladé generace ve veřejném životě. Aktiv se začal podílet z našeho podnětu na rozpracování koncepce klubů mladých poslanců, na přípravu mladých lidí a jejich vstup do veřejného života, na připomínkování zákona o národních výborech, na přípravu voleb i na přípravu V. sjezdu mládeže. V rámci KSČ se však objevily obavy, zda se neformuje nějaké protistátní centrum ve státní správě a uvnitř mládežnického hnutí, ale jinak snaha o přípravu mladých lidí pro veřejnou činnost oslovovala nejen představitele pražských NV, ale i městské funkcionáře KSČ.

V rámci ONV v Praze 4 jsem s tajemníkem ONV vytvářel koncepci spádových a koordinačních výborů pro sídliště, kde někteří funkcionáři měli obavu, že se snižuje jejich ustavením řídicí úloha místních organizací KSČ a jejich stranických skupin. S referentkou kultury jsem připravoval výstavu o Praze 4 a brožurku o životě a historii tohoto obvodu, s předsedou ONV jsem diskutoval o komunální politice a dělbě pravomocí mezi ONV a NVP. Účastnil jsem se několika aktivů s funkcionáři NVP. Z pověření mládežnických orgánů jsem letěl i do Bratislavy, abych tam přednesl koncepci zřízení poslaneckých klubů mladých poslanců a aktivního zapojení mladých lidí do veřejného života. Poradní aktiv při ÚV ČSM připravil písemný materiál pro předsedu ČSM o nutnosti angažování mladé generace ve veřejném životě a zvláště v národních výborech.

Začátek roku 1967 mne zastihl v aktivní činnosti ve znamení opatřování diapozitivů, přípravy výstavy o Praze 4, ale i v rámci přednáškové činnosti o Braníku a Pankráci, lokalitách Prahy 4. Otázku širšího uplatnění ČSM jako masové organizace Národní fronty jsem začal rozvíjet z hlediska socialistického systému. Dospěl jsem k závěru, že nelze přejít na model opozičních politických stran, ale že je možno aktivnější úlohu uplatňovat pomocí masových společenských organizací (ČSM, ROH), které by mohly sehrávat

oponentní úlohu vůči řídicí složce společnosti – Komunistické straně. Stále více jsem začal uvažovat i o sociálním rozvrstvení společnosti a o určitém modelu socialismu bez komunistické strany, a to na principu socialismu s více stranami koaličního a socialistického charakteru. Uvažoval jsem o možnosti evolučního vývoje socialismu, kde by sehrávala úlohu mladá generace. Socialistická samospráva, kontrola moci a rotace vedoucích státních představitelů, účast sociálních vrstev a masových organizací na řízení státu, byly náměty mého myšlenkového světa. Vycházel jsem z koncepce, že v socialistickém bloku s KSČ se nelze násilnými prostředky chopit moci. Pro společenskou proměnu se jevilo jako optimální řešení umožnit mladým lidem nástup do řídicích funkcí ve stranickém a státním aparátu a v zastupitelských sborech všech stupňů. Možnost aktivně se účastnit a spoluvytvářet nové „politické klima“ jsem viděl ve volbách, kdy nejbližší se měly uskutečnit v roce 1968. Zaměřil jsem se proto na vypracování koncepce voleb pro ČSM, která by obsahovala všechny prvky volební soutěže. Pod patronací Komunistické strany a pod její záštitou se měl uskutečnit nástup mladé generace do zastupitelských sborů na všech zastupitelských orgánech socialistické státnosti.

Vzniklá koncepce se stala předmětem jednání v rámci orgánů ČSM na vrcholné úrovni. Koncepce vycházela z úvahy, že předmětem zájmů občanské veřejnosti nemohou být faktory zahraniční politiky a ani kritika vedoucí úlohy KSČ, ale vnitřní problémy denního občanského života. Občanská veřejnost asi bude slyšet na jasná vyjádření k palčivým životním a společenským otázkám a veřejnost bude chtít i nové tváře a slyšet jasná a konkrétní vyjádření k řadě současných problémů.

Koncepce byla založena na faktu, že ČSM se jako mládežnická a společenská organizace může a bude podílet na přípravě voleb pod patronací KSČ. Pro mládežnickou organizaci pak vyvstane úkol připravit mladé lidi – z průmyslu, ze zemědělství, z vysokých škol – pro veřejnou činnost a za podpory orgánů KSČ je prosadit na kandidátky v oblasti sociálního složení kandidátů.

Jako cíl a úkol bylo stanoveno zvýšení počtu mladých lidí, poslanců, ve všech stupních zastupitelských sborů ze 14,2 % v roce 1964 na 30 % v roce 1968. V kapitole o co bude usilovat „ČSM a její kandidáti a kandidátky“ byl vytyčen podíl mládežnické organizace na správě státu prostřednictvím zastoupení v zastupitelských orgánech státu. Do programu bylo zakomponováno: vytváření